

9. Иноземцев В. Л., Кузнецова Е. С. Глобальный конфликт XXI в. Размышления об истоках и перспективах межцивилизационных противоречий // Полис. – 2011. – № 6. – С. 131-139.

Розглядається тенденція радикального розширення демократичного впливу як найважливішої політичної альтернативи авторитаризму XX ст. Доводиться, що використання поняття «демократії» несе на собі друк що ідеалізується і вельми туманного образу в його теоретичному конструюванні. Показано, що своєрідна ідеалізація демократії залишається стійким стереотипом не лише буденної, масової свідомості, але і багатьох політологічних конструцій.

The tendency of radical expansion of democratic influence is examined as a major political alternative led to authoritarianism of XX cent., that the use of concept «democracy» carries on itself a seal idealized and very misty appearance in his theoretical constructing. It is retained that original idealization of democracy remains the steady stereotype of not only ordinary, mass consciousness but also many political science constructions.

Стаття надійшла до редколегії 11.09.2015

УДК 321.02

**Співак М. В., Інститут держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України**

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я

У статті наголошується, що складна структура об'єкта дослідження зумовлює використання у політологічному дослідженні охорони здоров'я як загальнонаукових так і специфічних методологічних підходів. Вказується на те, що предметне поле політики охорони здоров'я збагачується під впливом різноманітних факторів, чим розширює дослідницький горизонт, змушуючи активно використовувати методологію пізнання соціальної сфери суспільства, дослідження складних соціальних систем і процесів. Зроблені висновки про те, що дослідження збереження здоров'я у політології міждисциплінарні і відображаються у їх інтеграції з іншими дисциплінами насамперед із соціологією, психологією, правом, економікою, державним управлінням тощо.

Процес пізнання, як основа будь-якого наукового дослідження, є складним і вимагає концептуального підходу на основі певної

методології, застосування певних методів. Існують різні рівні методологічного аналізу. Конкретно-наукова методологія зі своїми методиками має справу з технічними прийомами, приписами, нормативами, формулює принципи, методи конкретно-наукової діяльності, описує і обґрунтовує їх. Наприклад, методи мічених атомів у біохімії, умовних рефлексів у фізіології, анкетування в соціології тощо. Другий рівень – загальнонаукова методологія як вчення про принципи, методи і форми знання, що функціонують у багатьох науках, які відповідають їх предмету і об'єкту дослідження. Це, наприклад, методи емпіричного дослідження: спостереження, вимірювання, експеримент; загальнологічні методи: аналіз, синтез, індукція, аналогія, дедукція тощо, а також такі форми знання, як поняття і закони, гіпотези і теорії. Виникнувши як прийоми і форми, які використовуються в конкретних дослідженнях, вони потім використовуються іншими вченими в різних галузях знання, тобто отримують наукову і культурно-історичну апробацію, що дає їм статус загальних або загальнонаукових методів [1, С. 23-24].

Складність, багатогранність і міждисциплінарний статус будь-якої наукової проблеми приводять до необхідності її вивчення у системі координат, що задається різними рівнями методології науки [2, С. 56]. Рівень дослідження буде залежати від уміння скористатися такою системою.

В сучасних умовах, відзначають дослідники, потрібна методологія, здатна відкривати нові, історично змінні, відношення тих чи інших суспільних груп до таких явищ, як політика, демократія, медіа, комунікація, свобода. Не менш важливою є її здатність аналізувати нові контексти для понять, що представляють ці явища і відношення [3, С. 193].

Метод – це спосіб, шлях дослідження або пізнання, підхід, інструмент, яким користується певна наука для дослідження закономірностей і категорій, що становлять її предмет. Кожна наука спирається на сукупність методів дослідження, тобто має свою методологію. Для того щоб одержати нові знання, треба свідомо застосовувати науково обґрунтовані методи. Це важлива умова розвитку всіх наук, у тому числі політології. Особливо гостро це проявляється в сучасних умовах на етапі реформування галузі охорони здоров'я, як напрямку соціальної політики.

Серед робіт, присвячених різним аспектам цього питання, слід особливо відзначити наукові праці дослідників, в яких обґрунтовано використання соціального методу. Це наукові розробки Рудаки С., Васильєва О., Побурко О., Герасимчук З., Лобас В., Вовк С., Шутова

М. Серед прихильників інституціонального методу слід відзначити Баєва О., Виноградова О., Чернецького Ю. Водночас слід зазначити, що глибина дослідження залежить від уміння поєднувати авторами різні методи, синхронізувати їх сумарний потенціал.

Важливе значення для досліджень політики збереження здоров'я має історичний метод. Він покладений в основу вивчення політичних процесів, явищ, політичних систем в історичному плані з точки зору їх історичного взаємозв'язку та розвитку. Цей метод використаний у працях Латиш О. для здійснення порівняльного аналізу соціальної політики двох тоталітарних режимів: радянського та фашистського, особливостей розвитку охорони здоров'я різних категорій населення України на всіх етапах Великої Вітчизняної війни, дав можливість з'ясувати місце та значення медичних доктрин, впроваджуваних радянською державою та окупаційною гітлерівською владою [4].

Історичний метод дав змогу науковцям дослідити стан та еволюцію системи охорони здоров'я УРСР у роки нової економічної політики у контексті новітньої соціальної історії України, з використанням новітніх підходів проаналізувати історичні джерела введені до наукового обігу [5, 6, 7, 8].

Емпіричний (прикладний) метод широко використовується для досліджень політики збереження здоров'я в основу яких покладені статистичні дані, спостереження політичних подій, експерименту, сфокусованого групового інтерв'ю, аналізу документів, анкетування і т. д. Використання цього методу дало можливість Таралло В. запропонувати стратегію, методичні підходи та показники, використання яких сприяє структурній перебудові галузі охорони здоров'я з урахуванням її макро- та мікроекономічних аспектів діяльності; нові методологічні та інформаційно-методичні складові у теорії соціальної медицини та охорони здоров'я у напрямку оцінки, спостереження, збереження та покращання здоров'я населення; нові методологічні та інструментальні підходи щодо визначення закономірних характеристик перебігу процесів здоров'я, захворюваності, смертності та середньої тривалості життя населення, за якими одержуються більш точні результати у порівнянні з традиційними [9].

Дані отримані Лопінім Є. дали можливість науковцю запропонувати нові підходи щодо розв'язання актуальної задачі – визначення потреби закладів охорони здоров'я щодо ліжок із застосуванням технологій інформаційного та математичного моделювання, реалізованих за допомогою комплексу комп'ютерних програм [10].

Проблема пошуку моделі управління якістю охорони здоров'я в Україні займає чільне місце в працях багатьох вітчизняних

дослідників. Так, збір фактів, первинне узагальнення та опис дали можливість Зіменковському А. науково обґрунтувати механізми оцінки якості й алгоритм проведення моніторингу системи медичної стандартизації як технології управління якістю у галузі охорони здоров'я. Автор на галузевому рівні розробив програми розвитку якості та клінічної формації, встановив незалежні універсальні індикатори оцінки якості системи охорони здоров'я на основі вперше застосованої методології SWOT-аналізу, що передбачає вивчення гарантій, стандартів і задоволеності населення, які можуть бути уніфіковані з показниками розвинених країн [11].

В умовах розвитку інформаційного суспільства значно зростає роль інформаційних технологій. Дана проблематика також не залишається поза увагою сучасних дослідників. Онопчук Ю. розглянуто методи використання інформаційних технологій у ході прийняття рішень щодо інвестування охорони здоров'я та освіти. Запропоновано методи розв'язання задач формування планів інвестування з метою оптимального розподілу бюджетних і позабюджетних ресурсів та контролю за цим процесом [12].

Мінцер О. викладено особливості опрацювання медичної та статистичної інформації, основи теорії імовірностей, описано типи розподілів випадкових величин та наведено їх характеристики, теорію кореляції, аналізу часових рядів. Висвітлено методи перевірки статистичних гіпотез, а також апроксимацію експериментальних даних та залежностей з використанням методу найменших квадратів і дослідження часових рядів, способи розв'язування диференціальних рівнянь. Використання цього методу дало можливість розглянути питання організації статистичних досліджень, інформативності та валідності здобутих результатів, стандартизації медичних даних, елементи теорії кластеризації [13].

Наукові здобутки Столярова Г. зосереджені на висвітленні статистичних досліджень у сфері соціальної медицини й організації охорони здоров'я. Зокрема, це дало змогу науковцю охарактеризувати основні напрями реформування даної галузі, розглянути історію розвитку медичної статистики, розкрити суть понять профілактичної медицини, охорони здоров'я, санітарної статистики, висвітлити питання статистики здоров'я населення (захворюваність, інвалідність, фізичний розвиток), а також статистики мережі охорони здоров'я, навести методи багатомірної статистики, розкрити суть поняття багатомірної сукупності, подати приклади розв'язання задач за допомогою програмних продуктів STATISTICA, EXCEL [14, 15].

Системний метод акцентує увагу на цілісності політики і характері її взаємовідносин із зовнішнім середовищем. Найбільш широке використання системний метод має під час дослідження складних об'єктів, що розвиваються, – багаторівневих, таких, що як правило, самоорганізуються. До них і відносяться політичні системи, організації, інститути. Використання системного методу дає можливість розглядати даний вид політики, як цілісну, складно організовану систему, як саморегульований механізм.

Так, Лещенко В., Радич Я., застосовують цей метод для системного аналізу понятійного апарату проблеми визначення права людини на життя та охорону здоров'я як методологічної основи державного управління охороною здоров'я [16].

За допомогою системного підходу Шекер О., Мудрик Н. приходять до висновку, що проблеми підтримання здоров'я населення України передбачає залучення не лише самої галузі охорони здоров'я, але й галузі освіти, культури і соціального забезпечення тощо. На їх думку, умовою формування оптимального рівня здоров'я є належне економічне забезпечення. Але воно має бути реалізоване не лише безпосереднім фінансуванням системи охорони здоров'я, але й через забезпечення населення необхідними побутовими умовами, комунальними послугами, екологічно-безпечними продуктами харчування тощо. Такий підхід можливий при створенні чітких міжгалузевих механізмів, що забезпечували б контроль та реалізацію політики збереження здоров'я [17, С. 34-38].

Структурно-функціональний метод передбачає розчленування політичного явища на складові частини з подальшим аналізом вивчення їх ролі для суспільства, соціальних змін індивідів. Аналіз взаємозв'язків між рівнем економічного розвитку і політичним устроєм, між ступенем урбанізації населення та його політичною активністю, роботою органів виконавчої влади тощо. Він використаний у працях Скрипник О. [18, 19], Кравченко Ж. [20], Лемішко О. [21], Серьогіна С. [22].

Проблеми розробки методичних підходів до стандартизації у медицині та рекомендації щодо практичного застосування методичних підходів до стандартизації у сучасній системі охорони здоров'я викладені в працях Лехан В. [23]. Грунтуючись на системних і взаємодіючих зовнішніх і внутрішніх зв'язках, Чекановою Т. вивчено багатомірні суб'єкти й об'єкти управління охороною здоров'я, визначено механізми покращання їх функціонування [24].

Найбільш перспективним методом прогнозування розвитку гуманітарної політики є метод моделювання. Модель (від лат.

modulus – міра, взірець) – спрощене уявлення про явища або об'єкти дійсності у вигляді схем, зображень, описів, математичних формул, які досліджуються як аналоги реальних предметів (явищ, процесів).

Особливістю моделей в суспільних науках, на відміну від моделей, що застосовуються в природознавстві, є те, що вони відображають явища, безпосередньо пов'язані з діяльністю людини або соціальних груп. Моделювання це вивчення об'єктів пізнання за допомогою їхніх моделей. Інакше кажучи, при моделюванні здійснюється побудова і вивчення моделей реально існуючих об'єктів або явищ.

Результати, які отримують при дослідженні моделі, переносяться на реальний об'єкт. Адекватність подібного «знання» про реальний об'єкт або явище залежить від того, наскільки вдало була побудована модель. Наукова практика моделювання в природознавстві, якій вже не одна сотня років, дозволяє говорити про те, що це один з найбільш ефективних методів пізнання. Суспільство і людина недостатньо вивчалися за допомогою метода моделювання, результати в цій галузі досить скромні.

Однак, з методом моделювання пов'язані цілком виправдані очікування в дослідженні соціальних процесів. Розрізняють наступні види моделювання: концептуальне моделювання, в якому сукупність вже відомих фактів або уявлень відносно досліджуваного об'єкта або системи тлумачення за допомогою деяких спеціальних знаків, символів, операцій над ними або за допомогою природних або штучних мов; структурно-функціональне моделювання, при якому моделями є схеми, графіки, креслення, діаграми, таблиці, малюнки, доповнені спеціальними правилами їх об'єднання і перетворення; математичне (логіко-математичне) моделювання, яке здійснюється засобами математики і логіки; імітаційне (програмне моделювання, де логіко-математична модель досліджуваного об'єкта уявляє собою алгоритм функціонування об'єкта, реалізований у вигляді програмного комплексу для комп'ютера); комп'ютерне (обчислювальне) моделювання, виконується засобами комп'ютерних технологій (засобами обчислювальної техніки).

Перераховані вище види моделювання можуть застосовуватись при дослідженні гуманітарної сфери окремо, або в певній комбінації. Моделювання розглядається як імітаційне, а відповідна модель називається імітаційною, якщо вона настільки складна, що для отримання результатів, що відображають її поведінку, доводиться застосовувати сучасні електронно-обчислювальні машини (ЕОМ) або, як зараз кажуть, комп'ютери.

Під імітацією в цьому випадку розуміється проведення на комп'ютерах різних серій експертів з моделями, які представлені в якості певного набору (комплексу) програм для комп'ютера. Імітаційною є та модель, яка спеціально призначена для дослідження в режимі імітації, тобто для порівняння характеристик (конструкцій) об'єкта, що моделюється, шляхом варіантних розрахунків [25]. Сьогодні цей метод використовується для моделювання процесу управління системою охорони здоров'я в різних умовах, з метою отримання досвіду імітаційного моделювання по оптимізації бази і фінансів системи охорони здоров'я, моделювання системи охорони здоров'я, зокрема пошук оптимальних моделей діяльності лікувально-профілактичних закладів а також моделювання процесів у сфері медичного страхування тощо.

Порівняльний метод у політичній науці став одним з центральних, оскільки багато дослідників вважали і вважають його найбільш підходящим заміником методу експерименту, використовуваного широко в природничих науках. Порівняння виступає загальною установкою пізнання. Цей метод ефективний при порівнянні реформ в охороні здоров'я та систем охорони здоров'я [26, 27], можливостях отримання і використання позитивного досвіду з державного управління охороною здоров'я в країнах Східної Європи, розробки практичних рекомендацій для вітчизняної системи охорони здоров'я [28], факторів розвитку системи охорони здоров'я [29, С. 148-166].

Слід згадати і про антропологічний метод. Він багато в чому протилежний соціологічному, виходить з обумовленості управління персоналом соціальними факторами, природою людини як родової істоти, що має основні потреби в їжі, одязі, безпеці, волі. Стосовно до управління персоналом антропологічний метод орієнтований на вивчення ірраціональної, інстинктивної, біологічної мотивації політичної поведінки, що обумовлена людською природою. Даний метод використовується для пошуку рівноваги між антропологічними та біоетичними засадами у правовому регулюванні питань пов'язаних з охороною здоров'я [30, С. 124-134; 31, С. 164-168], з'ясування передумов формування, змісту, особливостей функціонування, предметної сфери, методологічного потенціалу і меж застосування наукової парадигми здоров'я людини [32], визначення антропологічних складових сучасної людності [33], майбутнього впровадження сучасних біоетичних принципів у дослідницьку та лікарську практику [34], вдосконалення соціально-педагогічної діяльності щодо збереження та зміцнення здоров'я [35, 36], вивчення особистості людини з точки зору

християнського гуманізму [37], формування здоров'язбережувальної компетентності [38] тощо.

Нормативно-ціннісний метод орієнтує на розробку ідеалу політичного устрою, в основі якого – загальне благо, справедливість, повага людської гідності, а також визначення шляхів його практичного втілення. Метод дозволяє виявити значення для суспільства конкретних політичних процесів, їх роль у здійсненні загальних й індивідуальних інтересів людей, осіб. Цей метод є основним у працях Євсєєнко В. при розгляді теоретико-методичних аспектів формування новітніх інститутів в системі соціального захисту населення України, що ґрунтуються на засадах медичного страхування, особливостях соціального захисту в реалізації соціальної політики держави [39]. У дослідженнях Пустовіт С. при окресленні принципів біоетики, що є фундаментом нормативно-правової та законодавчої бази окремих європейських країн, що дістали свою інституціалізацію в рамках національних конституцій або окремих законодавчих актів у галузі охорони здоров'я людини та екології [40]. У роботах Галай В. та Пазєнока А. при комплексному науковому дослідженні системи прав людини та громадянина у контексті захисту прав пацієнта за допомогою державних і громадських правозахисних механізмів, застосування способів захисту прав пацієнта: система оскарження, за допомогою якої вирішуються правові конфлікти у сфері охорони здоров'я; звернення до інститутів судочинства; застосування примирювальних процедур; звернення до недержавних організацій та інших інституцій громадянського суспільства [41, 42]. У дисертаційному дослідженні Фесенко Є. на предмет злочинів проти здоров'я населення [43] та Давидової Н. у дослідженні проблем законодавчого захисту особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи [44], Буравльова Л. у визначенні правового регулювання державного управління у сфері приватної медичної діяльності [45], Пономаренка М. щодо правових питань реформування галузі охорони здоров'я населення [46], Алексєєвої І. з приводу методології правового аналізу, нормотворчості та правозастосування в охороні здоров'я [47].

В сучасних умовах посилюється значимість економічного методу. Який використовується для налізу ефективності впровадження медико-організаційних заходів і вивчення рівня задоволення пацієнтів наданою медичною допомогою. На основі даного методу, узагальнюючи відомі факти і тенденції, що виражаються у дії ринку на зміну економічних процесів, які поширюються в охороні здоров'я Ахламов А., Кусик Н. наголошують на низці обставин: по-перше,

ринку комерціалізує справу охорони здоров'я в цілому, а також відношення кожної людини (пацієнта) до свого здоров'я. Це призводить до зміни парадигми охорони здоров'я, формування якісно інших типів економічного мислення, стилів практичної господарської поведінки суб'єктів галузі. По-друге, і це є найважливішим слідством комерціалізації, – відбувається швидко зростаюча зміна об'єму платних і напівплатних (медичне страхування) послуг охорони здоров'я, що надаються населенню. По-третє, здійснюється фактична зміна економічного статусу медичної установи. При цьому медична лікувально-профілактична установа все більш виразно набуває економічні риси підприємства, що виробляє та надає послуги. По-четверте, зміни у статусі медичної установи приводять до зміни характеру економічних зв'язків, які виникають в її діяльності. По-п'яте, виникає надзвичайне різноманіття форм власності і видів господарювання в охороні здоров'я, яка є одночасно і умовою і слідством розвитку ринку. По-шосте, як результат здійснення економічної діяльності в різноманітних господарських формах, під впливом ринку в широкому діапазоні видозмінюється і економічний стан самого працівника охорони здоров'я [48, С. 6]. Наголошені зміни пов'язані головним чином із значною диференціацією цього економічного і соціального стану.

Даний метод дає змогу дослідити фінансовий менеджмент в установах системи охорони здоров'я та медичного страхування [49, С. 278-284], ринок медичних послуг його особливості функціонування та регулювання [50, С. 168-171], фінансове забезпечення системи охорони здоров'я [51, С. 43-50], оптимізацію методології формування державної частки фінансування системи охорони здоров'я [52, С. 10-15], основні положення соціальної інфраструктури та політики у період переходу до ринкових відносин [53]. Теоретичні, методологічні, методичні та практичні аспекти розвитку системи охорони здоров'я, як важливого сегменту соціальної сфери, формування та розробку організаційних і економічних механізмів його ефективного використання в Україні на регіональному рівні [54].

Нажаль, в рамках даної публікації не вдається можливим визначити важливість всіх методів дослідження та згадати науковців, які досягли значних наукових доробок за їх використанням. Однак, хоча і не повний, аналіз методів дослідження політики охорони здоров'я є важливим принаймні з позиції твердження того, що в середині політичних перетворить залишається людина. Основу дослідження складає вибрана дослідником методологія. Діалектику формування будь-якого наукового методу формує людина і її роль є мега значною.

Іван Павлов свого часу писав: «Метод – найперша, основна річ. Від методу, від способу дії залежить вся серйозність дослідження. Вся справа в хорошому методі. При хорошому методі і не досить талановита людина може зробити багато. А при поганому методі геніальна людина працюватиме марно і не отримає цінних, точних даних» [55].

Роль методів у науковому пізнанні дуже важлива. Дослідження збереження здоров'я у політології міждисциплінарні і відображаються у їх інтеграції з іншими дисциплінами насамперед із соціологією, психологією, правом, економікою, державним управлінням тощо. Політологія ж вивчає їх, інтегруючи в себе окремі аспекти цих дисциплін. Збереження здоров'я це одне з найважливіших завдань нашої епохи тому всі розробки і новації можуть стати поштовхом до позитивних зрушень. Цінність методу в них є безперечною.

Бібліографічний список:

1. Основи методології та організації наукових досліджень : навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
2. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. – 4-те, випр. і доп. – К. : Знання, 2004. – 307 с.
3. Рубан Ю. Теоретико-методологічні засади дослідження політичної комунікації. Вісник Національної академії державного управління. Політологія і право. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2012-2-27.pdf>
4. Латиш О. Ю. Розвиток системи охорони здоров'я в Україні періоду Великої Вітчизняної війни : Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / О. Ю. Латиш ; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2004. – 19 с.
5. Ткаченко І. В. Охорона здоров'я в Україні в роки нової економічної політики: соціально-історичний аспект : автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / І. В. Ткаченко ; Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.
6. Радиш Я. Ф. До історії управління системою медичного забезпечення радянських військ в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1943 рр. / Я. Ф. Радиш // Лікар. справа. – 2004. – № 5-6. – С. 104-108.
7. Ціборовський О. М. Становлення системи охорони здоров'я в Українській Соціалістичній Радянській Республіці / О. М. Ціборовський // Україна. Здоров'я нації. – 2008. – № 2. – С. 211-219.
8. Ткаченко І. В. Охорона здоров'я в Україні в роки нової економічної політики: соціально-історичний аспект : автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / І. В. Ткаченко ; Черкас. нац. ун-т ім. Б.Хмельницького. – Черкаси, 2009. – 20 с.

9. Таралло В. Л. Наукове обґрунтування інтегральних показників оцінки здоров'я населення за параметрами дожиття : автореф. дис... д-ра мед. наук: 14.02.03 / В. Л. Таралло ; Нац. мед. ун-т ім. О.О.Богомольця. – К., 2003. – 32 с.
10. Лопін Є. Б. Наукове обґрунтування та розробка моделі завантаження лікувальних закладів охорони здоров'я пацієнтами : автореф. дис... канд. мед. наук / Є. Б. Лопін ; Нац. мед. акад. післядиплом. освіти ім. П.Л.Шупика. – К., 2008. – 23 с.
11. Зіменковський А. Б. Наукове обґрунтування концептуальної моделі управління якістю в охороні здоров'я України шляхом системного розвитку медичної стандартизації : автореф. дис... д-ра мед. наук / А. Б. Зіменковський Нац. мед. акад. післядиплом. освіти ім. П.Л. Шупика. – К., 2007. – 34 с.
12. Онопчук Ю. Н. Информационные технологии при принятии решений относительно инвестирования социальной сферы / Ю. Н. Онопчук, Т. В. Трусова // Управляющие системы и машины. – 2004. – № 3. – С. 20-26.
13. Мінцер О. П. Інформаційні технології в охороні здоров'я і практичній медицині : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.: У 10 кн. Кн. 5. Оброблення клінічних і експериментальних даних у медицині / О. П. Мінцер, Ю. В. Вороненко, В. В. Власов. – К. : Вища школа, 2003. – 350 с.
14. Столяров Г. С. Статистика охорони здоров'я : підруч. / Г. С. Столяров, Ю. В. Вороненко, М. В. Голубчиков ; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2002. – 230 с.
15. Столяров Г. С. Статистика охорони здоров'я : навч.-метод. посіб. / Г. С. Столяров, Ю. В. Вороненко, М. В. Голубчиков ; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2000. – 187 с.
16. Лещенко В.В., Радиш Я.Ф. Права людини на життя та охорону здоров'я – методологічна основа державного управління здоров'я охоронною сферою: вступ до проблеми [Електронний ресурс]. – Режим доступа: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe
17. Шеке́ра О.Г., Мудрик Н.Ш. Соціально-медичні аспекти державної політики України. Вісник соціальної гігієни і та організації охорони здоров'я. Т. 1. – Київ-Тернопіль : «Укрмедкнига» 2003. – С. 85.
18. Скрипник О.А. Структурно-функціональна перебудова як інструмент удосконалення системи державного управління у сфері охорони здоров'я в Україні // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2013. – № 1 (41). – С. 179-182.
19. Скрипник О.А. Еволюція принципів формування та прийняття державно-управлінських рішень у системі державного управління у сфері охорони здоров'я в Україні // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2013. – № 2 (42). – С. 24-27.

20. Кравченко Ж. Д. Реформування структурно-функціонального забезпечення системи первинної медико санітарної допомоги в навчальних закладах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2010-1/doc/4/05.pdf>
21. Лемішко О. Роль державного управління реформуванням системи охорони здоров'я [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lvivacademy.com/visnik3/fail/+Lemishko_O.pdf
22. Серьогін С. Модернізація діяльності органів виконавчої влади в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dbuara.dp.ua/vidavnictvo/.../10ssssfp.pdf
23. Лехан В. М. Методичні підходи до розробки медичних стандартів / В. М. Лехан, А. П. Гук. – К. : Сфера, 2000. – 28 с.
24. Чеканова Т. Д. Взаємодія адміністративних та політичних механізмів у системі управління охороною здоров'я : автореф. дис... канд. наук з держ. упр. / Т. Д. Чеканова ; Одес. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – О., 2008. – 20 с.
25. Дзоз В.О. Екстраполяція, експертна оцінка та моделювання в системі прогнозування розвитку гуманітарної політики України в трансформаційний період [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://novyn.kpi.ua/2005-2/01_Dzoz.pdf
26. Порівняння реформ в охороні здоров'я серед країн з перехідною економікою. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.eu-shc.com.ua/UserFiles/File/expert_letters/1_____A%20Comparison%20of%20Health%20Care%20Reforms%20in%20Transition%20Countries_ukr.pdf
27. Виноградов О.В., Рингач Н.О. Порівняльний аналіз розвитку систем охорони здоров'я деяких країн колишнього СРСР як метод оцінки напрямів державного управління охороною здоров'я України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej6/txts/07vovurz.htm>
28. Пліш Б. А. Державне управління охороною здоров'я в країнах Східної Європи: досвід та можливість використання в Україні : автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Б. А. Пліш ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К., 2005. – 20 с.
30. Степанова О. В. Соціальний капітал як фактор розвитку системи охорони здоров'я / О. В. Степанова // Укр. соціум. – 2011. – № 1. – С. 148-166.
31. Іванійчук Т. Ю. Проблеми співвідношення антропологічних та біоетичних засад у правовому регулюванні проведення доклінічних досліджень лікарських засобів // Актуальні проблеми політики. – 2014. – Вип. 52. – С. 124-134.
32. Кашинцева О.Ю. Правова охорона антропологічної цілісності людини кризь призму особистих немайнових прав // Часопис Київського

- університету права. Проблеми цивільного та підприємницького права в Україні. – 2011. – № 1. – С. 164-168.
33. Марчук М., Слухенська Р. Парадигма здоров'я людини з поглядом сучасної гуманітарно-наукової методології [Електронний ресурс]. – Режим доступу: dpspace.chnu.edu.ua/jsrui/.../УДК%20168.docx
34. Сегеда С. Антропологічний склад українського народу: новий погляд [Електронний ресурс] / С. Сегеда // Народна творчість та етнографія. – 2001. – № 4. – С. 96-103. – Режим доступу: http://www.aratta-ukraine.com/text_ua.php?id=324
35. Семчук Н.І. З історії становлення та розвитку біоетики в Україні // Історія науки і біографістика. – 2007. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://inb.dnsgb.com.ua/2007-1/07snirbu.pdf>
36. Навчання здоров'я: просвітницька робота з підлітками щодо збереження, розвитку та зміцнення репродуктивного здоров'я: навч.-метод. посіб. / Н.В. Зимівець, В.С. Петровч, О.Ю. Закусило ; за заг. ред. Н.В. Зимівець. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – 360 с.
37. Вільчковський Е.С., Курок О.І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. – 428 с.
38. Волкова Н.М., Терешкевич Г. Т. Толокова Т. І. Цінність людського життя в контексті християнської етики та біоетики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://obljustif.gov.ua/wp-content/uploads/2013/06/Volkova.pdf>
39. Халло О. Є. Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх педагогів // Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. – 2014. – Вип. 1.45 (106). Педагогічні науки. – С. 168-170.
40. Євсеєнко В. О. Процеси інституціональних перетворень соціального захисту населення на засадах медичного страхування : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.07 / В. О. Євсеєнко ; Донец. держ. ун-т упр. – Донецьк, 2013. – 20 с.
41. Пустовіт С. В. Європейська модель біоетики / С. Пустовіт // Дир. шк., ліцею, гімназії. – 2006. – № 5. – С. 64-65.
42. Галай В. О. Реалізація прав людини та громадянина в контексті захисту прав пацієнта: теоретико-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / В. О. Галай ; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2010. – 20 с.
43. Пазенок А. С. Права та свободи людини і громадянина : навч. посіб. / А. С. Пазенок. – К. : Академвидав, 2010. – 176 с.
44. Фесенко Є. В. Злочини проти здоров'я населення та системи заходів з його охорони : автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / Є. В. Фесенко ; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2004. – 33 с.
45. Давидова Н. О. Цивільно-правова охорона особистих немайнових прав особи, що забезпечують її природне існування : автореф. дис...

- канд. юрид. наук: 12.00.03 / Н. О. Давидова ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. К., 2005. – 18 с.
46. Буравльов Л. О. Правове регулювання державного управління у сфері приватної медичної діяльності (теоретико-методологічні засади) / Л. О. Буравльов // Україна. Здоров'я нації. – 2008. – № 1. – С. 62-64
  47. Пономаренко М. С. Деякі правові питання реформування галузі охорони здоров'я населення України / М. С. Пономаренко, І. М. Алексеева // Запороз. мед. журн. – 2007. – № 1. – С. 155-157.
  48. Алексеева І. М. Понятійно-термінологічний апарат: основа єдиної методології правового аналізу, нормотворчості та правозастосування в охороні здоров'я / І. М. Алексеева // Запороз. мед. журн. – 2007. – № 3. – С. 170-174.
  49. Ахламов А.Г., Кусик Н.Л. Економіка та фінансування охорони здоров'я : навч.-метод. посіб. / Укл.: А. Г. Ахламов, Н. Л. Кусик. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2011. – 134 с.
  50. Арзянцева Д.А. Фінансовий менеджмент в установах системи охорони здоров'я та медичного страхування // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – 2003. – № 2 (6). – С. 278-284.
  51. Арзянцева Д.А. Ринок медичних послуг: особливості функціонування та регулювання // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2003. – № 5. – Частина 2. – Том 2. – С. 168-171.
  52. Арзянцева Д.А. Фінансове забезпечення системи охорони здоров'я // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2003. – № 3. – С. 43-50.
  53. Кричківська А. М. Оптимізація методології формування державної частки фінансування системи охорони здоров'я / А. М. Кричківська, Н. Г. Марінцова, В. Г. Червцова, В. П. Новіков // Фармац. журн. – 2007. – № 3. – С. 10-15.
  54. Ягодка А. Г. Соціальна інфраструктура і політика : навч. посіб. / А. Г. Ягодка ; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2000. – 210 с.
  55. Куценко В. І. Сфера охорони здоров'я: соціально-економічні та регіональні аспекти : моногр. / В. І. Куценко, Г. І. Трілленберг ; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України. – К., 2005. – 366 с.
  56. Поняття методу. Класифікація методів наукового пізнання та їх характеристика. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://library.nulau.edu.ua/POLN_TEXT/4%20KURS/4/1/09H2R9_2.htm

В статье отмечается, что сложная структура объекта исследования предопределяет использование в политологическом исследовании о здравоохранении как общенаучных так и специфических методологических подходов. Указывается на то, что предметное поле политики здравоохранения обогащается под воздействием разнообразных факторов, чем расширяет

исследовательский горизонт, вынуждая активно использовать методологию познания социальной сферы общества, исследования сложных социальных систем и процессов. Сделаны выводы о том, что исследования сохранения здоровья в политологии междисциплинарны и отображаются в их интеграции с другими дисциплинами в первую очередь с социологией, психологией, правом, экономикой, государственным управлением и тому подобное.

It is marked in the article, that the difficult structure of research object predetermines the use in political science research of health protection as scientific so specific methodological approaches. Specified on that the subject field of politics of health protection is enriched under act of various factors, what extends research horizon, to compel actively to use methodology of cognition of social sphere of society, research of difficult frames of society and processes. Drawn conclusion that research of maintenance of health in political sciences interdisciplinary and represented in their integration with other disciplines first of all with sociology, psychology, right, economy, by state administration and others like that.

Стаття надійшла до редколегії 17.09.2015

УДК 340.115:330.101

Штуца В. М., НУ «ОЮА»

КОНЦЕПЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПІДХОДУ ДО ПРАВА

У статті розглянуті теореми Познера та Беккера щодо економічного аналізу права. Досліджені економічний позитивний і нормативний аналізи. Зазначено, що методи позитивної економічної теорії направлені на вивчення правових наслідків застосування права. Доведено, що нормативна економічна теорія, займається питаннями ефективності правового регулювання. Взаємопов'язаність економічної та правової систем обґрунтовується через неінституціоналізм.

Неодноразові наукові дискусії стали основою для дослідження правової системи через економічні методам, виявлення взаємовпливу та взаємозалежності права від економіки та економіки від права. У ХХ столітті сформувалися цілі школи як юридичні, так і економічні, основою наукового пошуку яких було виявлення закономірностей взаємовпливу економіки та права. Проте економічний підхід до права неодноразово критикувався саме юристами. Хоча однією із задач права є регулювання економічних правовідносин.